

na etmeyin, ebeveyninize itaatsizlikte bulunmayın" ifadelerinin yer aldığı aktarılmıştır (Zemahşerî, II, 508). Necm ve A'lâ sûrelerindeki ilâhî mesajın Hz. İbrâhîm'in ve Hz. Mûsâ'nın suhufunda yer aldığını bildiren âyetlerle (en-Necm 53/36-37; el-A'lâ 87/18-19) ilgili olarak İbn Abbas'a dayanan bazı rivayetlerde bu iki sûrenin adı geçen peygamberlerin suhufunda meâlen bulunduğu kaydedilmektedir. Ayrıca Hz. Muhammed'e indirilen bazı âyetlerin (et-Tevbe 9/112; el-Mü'minûn 23/1-11; el-Ahzâb 33/35; el-Meâric 70/23-33) Hz. İbrâhîm'e de indirildiği rivayet edilmektedir (Süyûtî, *el-İtkân*, I, 125-126). Bir kısım hadisçiler tarafından zayıf bulunmakla birlikte birçok kaynakta yer alan bazı hadislerde Hz. İbrâhîm'e verilen suhuf ile Tevrat, İncil, Zebûr ve Kur'an'ın ramazan ayında indirildiği bildirilmektedir (Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, III, 189; Süyûtî, *ed-Dürü'l-mensûr*, II, 231-232).

Hz. İdrîs'in Hermes olduğu ve ona nisbet edilen birçok kitabın Yunan ve İslâm kültüründe günümüze kadar ulaştığı görüşü ile (*DîA*, XVII, 229-230) Fâlih Şebîb el-Acemî gibi bazı çağdaş araştırmacılar tarafından ileri sürülen, Hz. İbrâhîm'in Hint kültüründeki Brahma ve ona verilen suhufun da Vedalar olduğu (Acemî, s. 1) şeklindeki iddialar İslâm kültüründeki yaygın kanaatlerle uyusmamaktadır. Nitekim fıkıh usulü kaynaklarında neshin türlerinden biri olan hem lafzın hem hükmün neshine önceki peygamberlere gönderilen suhuf örnek gösterilmekte ve bunlara dair artık hiçbir bilgi ve eserin kalmadığı belirtilmektedir (Cessâs, II, 251; Serahsî, II, 78; Abdülazîz el-Buhârî, III, 280).

Kur'an'da Mekke'nin ileri gelenlerinden bazı müşriklerin, iman etmek için Allah tarafından özel olarak kendi adlarına düzenlenmiş mesajlar içeren, açılmış (okunmaya hazır) sahifeler gönderilmesini talep ettikleri ve bunun kabul edilemez olduğu anlatılmaktadır (el-Müddessir 74/52). Yine kıyamet günü vuku bulacak olaylar anlatılırken "amel defterleri" anlamında suhufun açılıp ortaya konulacağına dikkat çekilmektedir (et-Tekvîr 81/10). Kur'an'da değerli, yüce ve tertemiz vasıflarıyla nitelenerek övülen suhuf (Abese 80/13-14) kastedilenin ise Kur'an veya önceki peygamberlere gönderilen suhuf ya da levh-i mahfûz olduğu şeklinde farklı tefsirler yapılmıştır (Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, XXIV, 108; Zemahşerî, VI, 315; Fahreddin er-Râzî, XXXI, 59). Kur'an'ın tertemiz suhuf şeklinde nitelendirildiği bir başka âyette ise (el-Beyyine 98/2) tertemiz vasfının "yalan,

nifak, şüphe ve sapkınlıktan uzak olma" anlamına geldiği belirtilmiştir (Kurtubî, XX, 142).

BİBLİYOGRAFYA :

Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, III, 189; XXIV, 108; a.mlf., *Târîh* (Ebû'l-Fazl), I, 312-313; Cessâs, *el-Fuşûl fi'l-uşûl* (nşr. Uceyl Câsim en-Neşemî), Küveyt 1405/1985, II, 251; Şemsüleimme es-Serahsî, *el-Uşûl* (nşr. Ebû'l-Vefâ el-Efgânî), Beyrut 1393/1973, II, 78; Zemahşerî, *el-Keşşâf* (nşr. Âdil Ahmed Abdülmevcûd v.dğr.), Riyad 1418/1998, II, 508; VI, 315, 360; Fahreddin er-Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb*, Beyrut 1401/1981, XXIX, 14; XXXI, 59; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, I, 54; Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî, *el-Câmi'*, Kahire, ts. (Dârü's-sa'b), XX, 142; Abdülazîz el-Buhârî, *Keşfü'l-esrâr* (nşr. Abdullâh Mahmûd M. Ömer), Beyrut 1418/1997, III, 280; İbn Cüzey, *et-Teshîl li's-ulûmi't-tenzil*, Beyrut 1403/1983, I, 4; Süyûtî, *el-İtkân* (Bugâ), I, 125-126, 164-165; a.mlf., *ed-Dürü'l-mensûr* (nşr. Abdullâh b. Abdülmuhsin et-Türkî), Kahire 1424/2003, II, 231-232; XV, 378; Nişancazâde Muhyiddin Mehmed, *Mir'ât-i Kâinat: Dünya ve İslâm Tarihi* (s. nşr. A. Faruk Meyan), İstanbul 1987, I, 121, 124-125; Fâlih Şebîb el-Acemî, *Suhufu İbrâhîm: Cüzûrû'l-Berâhîmiyye min hilâli nuşûsi'l-Fidâ ve mukârenetihâ bi't-tatbîkât ve'r-rivâyâtî't-târîhiyye*, Beyrut 1427/2006, s. 1; Mahmut Erol Kılıç, "Hermes", *DîA*, XVII, 229-230; Abdülhamit Binşık, "Kur'an", a.e., XXVI, 385-386; B. Gruendler, "Sheets", *Encyclopaedia of the Qur'an* (ed. J. D. McAuliffe), Leiden 2004, IV, 587.

ÖMER DURLU

SÜK

(bk. PAZAR).

SUKARNO, Ahmed

(1901-1970)

Endonezya'nın ilk devlet başkanı.

Cavalı bir öğretmenin çocuğu olarak Surabaya'da doğdu. Asıl adı Kusro Sosro'dur; sonraları halk arasında Bung Karno (yoldaş Sukarno), müslümanlar arasında ise Ahmed Sukarno adıyla tanınmıştır. İlk öğrenimini bir köy okulunda, orta öğrenimini genellikle Hollandalı çocukların ve üst düzey Endonezyalı memur çocuklarının gidebildiği sömürge okullarında tamamladı. Surabaya'daki lise öğrenciliği sırasında babasının arkadaşı olan Sarekat İslam liderlerinden Ömer Said Çokroaminoto'nun evinde kaldı; onun çevresine katılarak siyasî konularla ilgilenmeye ve sömürge aleyhtarı bir tutum takınmaya başladı. 1920'de mezuniyetinin ardından Çokroaminoto'nun kızıyla evlenerek kayınpederinin himayesine girdi. Aynı yıl Bandung'da yeni açılan teknik enstitüye kaydolduysa da birkaç ay sonra kayınpederinin tutuklanması yüzünden eşinin ailesine bakmak için Surabaya'ya

ya döndü ve orada bir süre tren memurluğu yaptı. Çokroaminoto'nun 1922'de serbest bırakılması üzerine okuluna döndü. Bu arada eşinden boşanarak babasıyla da ilişkisini kesti.

Yüksek öğrenimi sırasında siyasî ve fıkri konulara fazlaca ilgi duyan Sukarno, Jong Jawa adlı bir gençlik teşkilâtına katıldı ve Bandung şubesi başkanlığına getirildi. Ayrıca Sarekat İslam'ın yayın organı *Utusan Hindia* başta olmak üzere çeşitli dergilerde yazılar yazdı. O dönemlerde Bandung, yenilikçi dinî ve İslâmcı görüşlerle sosyalist ve komünist fikirlerin sıkça tartışıldığı bir merkez konumundaydı, Sukarno da bu fikir akımlarından ve onların temsilcilerinin faaliyetlerinden etkilenmekteydi. Son sınıfa geçtiğinde Algemeene Studiclub adında bir dernek kurarak siyasetle daha yakından ilgilenmeye başladı. Derneğin hedef ve eylem planında sömürge yönetimiyle iş birliği yapmama ve Endonezya'nın tam bağımsızlığı amaçlanmaktaydı. Mezun olduğunda bir arkadaşıyla birlikte Bandung'da mühendislik ve mimarlık bürosu açtı; siyasete daha fazla eğilerek İslâmcılık ve komünizm ideolojilerini milliyetçilik temelinde bağdaştırmaya çalışan yazılar kaleme almaya başladı. Yazılarında İslâmcılık, Marksizm ve milliyetçilik fikirlerinin Endonezya'nın bağımsızlık davasında birleştirilmesi gerektiğini savunuyordu.

Temmuz 1927'de Endonezya Milliyetçi Partisi'ni (Partai Nasional Indonesia [PNI]) kurdu. Parti kısa sürede Endonezya millî hareketinin merkezi ve sesi olurken Sukarno da popüler bir kişilik kazanarak geniş halk kesimlerinin partiye katılmasını sağladı. Ancak takındığı sömürge hükûmeti aleyhtarı tutum sebebiyle 1930'da partisi kapatılarak dört yıl hapis cezasına çarptırıldı. Yargılama sürecinde yaptığı savunmalar daha sonra kitap halinde yayımlandı. İki yıl sonra serbest bırakılan Sukarno, kendi partisinin devamı niteliğindeki Endonezya Partisi'ne (Partai Indonesia [PARTINDO]) katıldı ve başkanlığa seçildi. Ancak partinin onun liderliğinde hızla büyüyerek 20.000'i aşkın üye sayısına ulaşması üzerine 1933'te tekrar tutuklanan Sukarno önce Endonezya'nın doğusundaki Flores adasına, dört yıl sonra da Sumatra'daki Bengkulu'ya sürgün edildi. Sürgündeyken siyasî içerikli kitap okuması yasak olduğu için dinî ve kültürel ağırlıklı kitaplar okudu ve özellikle İslâm hakkındaki bilgilerini geliştirdi.

Mart 1942'de Japon işgaliyle birlikte serbest kalan Sukarno, askerî yönetimce oluş-

turulan Merkez Danışma Konseyi'nin başkanlığına getirildi. Bağımsızlığın Japonlar vasıtasıyla kazanılabileceğine inanan Sukarno, II. Dünya Savaşı boyunca iş birliği içinde onlara danışmanlık yaptı ve propaganda faaliyetlerine katıldı. Bu arada Japonlar, yakın bir gelecekte Endonezya'ya bağımsızlık vereceklerini duyurmalarından sonra Sukarno'yu Mart 1945'te kurdukları altmış iki üyeli Bağımsızlık Hazırlıkları Çalışma Komitesi'nin başkanlığına getirdiler. Sukarno, 1 Haziran 1945'te komite önünde yaptığı meşhur konuşmasında "beş prensip" anlamını taşıyan Pancasila'yi ortaya koydu. Milliyetçilik, âdil ve medenî insanlık, demokrasi, sosyal adalet ve tek bir tanrıya inanç prensiplerinden meydana gelen Pancasila kurulacak devletin temel felsefesi olarak kabul edildi. Sukarno, 17 Ağustos 1945 tarihinde diğer önemli milliyetçi liderlerden Muhammed Hatta ile birlikte başşehir Cakarta'da Endonezya'nın bağımsızlığını ilân etti; ardından, hazırlık komitesinin yerini alan ve bir nevi kurucu meclis işlevi gören 135 üyeli Endonezya Merkez Millî Komitesi tarafından devlet başkanı seçildi.

Savaştan sonra ülkede bulunan Japon askerlerini teslim almak üzere gelen müttefik ve Hollanda askerî kuvvetlerinin başşehir Cakarta'nın denetimini ele geçirmesi üzerine Sukarno hükümet merkezini Orta Cava'daki Yogyakarta'a taşıdı. Burada dört buçuk yıl bir yandan hükümet krizleri ve çeşitli gruplarla uğraşırken bir yandan da Hollandalılar'a karşı başlattığı bağımsızlık mücadelesini yürüttü. Ancak 19 Aralık 1948'de Yogyakarta'yı da işgal eden Hollanda askerleri tarafından diğer hükümet üyeleriyle birlikte tutuklanarak Bangka adasına sürgün edildi. Altı ay sonra Endonezya'nın bağımsızlığı için giderek artan uluslararası destek ve içeride yürütülen millî mücadele sayesinde Hollanda ile anlaşma sağlandı ve Sukarno 6 Temmuz 1949'da Birleşmiş Milletler Teşkilâtı'na ait bir uçakla Yogyakarta'a getirilerek serbest bırakıldı. Halk tarafından bir kahraman olarak karşılanan Sukarno, Lahey Yuvarlak Masa Konferansı'nda (27 Aralık 1949) Endonezya'nın bağımsızlığının resmen tanınmasının ertesi günü Yogyakarta'dan Cakarta'ya döndü.

1950'li yılların başından itibaren çok partili parlamenter sistem içinde sıkça yetkilerinin azlığından şikâyet etmesine rağmen otoriter bir rejim uygulayan Sukarno ülkenin çeşitli bölgelerinde çıkan ayaklanmalarla karşılaştı; ancak her seferinde duruma hâkim oldu. Bandung Konferansı'nın

Ahmed
Sukarno

düzenleyici liderleri arasında yer alarak bağılantısızlar hareketinin başlatılmasına katkıda bulundu. 1956 yılının sonuna doğru ülkede yaşanan karışıklıklar sebebiyle ilân edilen olağan üstü hal sırasında orduyla birlikte siyasî hayata daha fazla müdahale eden Sukarno, 5 Temmuz 1959 tarihli başkanlık kararnamesiyle güdümlü demokrasi dönemini başlattı ve ordunun da desteğiyle yürütmeyi üstlendi. Mart 1960'ta seçimle gelen parlamentoyu feshederek çoğunluğunu tayin edilenlerin meydana getirdiği yeni bir meclis oluşturdu. Ağustos 1960'ta Yeni Gine (Batı İrian) üzerinde çıkan anlaşmazlık yüzünden Hollanda ile diplomatik ilişkileri askıya aldı. Bu olaydan sonra Sovyetler Birliği'ne ve Çin'e yaklaşım Amerika Birleşik Devletleri ile münasebetlerini keserek Batılı ülkelere sırtını döndü (1963); 20 Ocak 1965'te Birleşmiş Milletler'den çekildi. Mayıs 1963'te Yeni Gine'yi Endonezya'ya katmayı başardı ve ardından meclis tarafından hayat boyu devlet başkanı ilân edildi.

30 Eylül 1965 tarihinde hükümetin sol eğilimini yetersiz bulan bazı askerî gruplarla komünistlerin başlattığı bir darbe girişimi General Suharto tarafından bastırıldı ve bu olay sonrasında çıkan karışıklıklar sırasında yüz binlerce komünist sempatizan öldürüldü. Sukarno, 11 Mart 1966'da devlet başkanlığı yetkilerinin bir kısmını Suharto'ya devretmek zorunda kaldı; Mart 1968'de de geçici parlamento tarafından devlet başkanlığı görevinden alındı ve Suharto'nun emriyle ölümüne kadar sürecek olan ev hapsine konuldu. 21 Haziran 1970'te Cakarta'da öldüğünde Cakarta'daki millî kahramanlar mezarlığı yerine Doğu Cava'daki Blitar'da annesinin yanına defnedildi. Sukarnoculuk ideolojisi 1970'li yılların sonuna kadar yasaklandıysa da ardından Sukarno'nun saygınlığı iade edildi ve mezarı halk tarafından ziyaretgâh haline getirildi. Kızı Megawati Sukarnoputri 2001-2004 yılları arasında Endonezya'nın beşinci devlet başkanlığını yaptı.

Hayatı boyunca sömürgecilğe ve emperyalizme şiddetle karşı çıkan Sukarno

büyük bir Atatürk hayranıydı ve Türk Millî Mücadele hareketinden ve daha sonra gerçekleştirilen reformlardan çok etkilenmiş, özellikle Türkiye'de olduğu gibi Endonezya'da da dinle devlet işlerinin birbirinden ayrılmasını savunmuştur. Çeşitli mahallî dillerin yanında başlıca Batı dillerini de bilen Sukarno, yurt içinde ve dışındaki birçok yüksek eğitim kurumu tarafından fahri doktora pâyesiyle onurlandırılmış, bazıları yabancı dillere çevrilen ve üzerinde çalışmalar yapılan birçok kitabı yayımlanmıştır. Eserlerinin çoğunluğunu yaptığı konuşmaların metinleri oluşturmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

- M. Y. Nasution, *Penghidupan dan Perjuangannya Ir. Sukarno*, Djakarta 1951; G. McT. Kahin, *Nationalism and Revolution in Indonesia*, Ithaca 1952, s. 90-92, 104-112, 122-127, 134-142; L. Fischer, *The Story of Indonesia*, New York 1959; R. van Niel, *The Emergence of the Modern Indonesian Elite*, The Hague 1960, s. 228-229; W. A. Hana, *Bung Karno's Indonesia*, New York 1961; S. Salam, *Bung Karno dan Kehidupan Berpikir Dalam Islam*, Djakarta 1964; C. Adams, *Sukarno: An Autobiography as Told Cindy Adams*, Indianapolis 1965; a.mlf., *My Friend the Dictator*, Indianapolis 1967; D. E. Weatherbee, *Ideology in Indonesia: Sukarno's Indonesian Revolution*, New Hawen 1966; B. Dahm, *Sukarno and the Struggle for Indonesian Independence* (trc. F. S. Heidhues), Ithaca 1969; J. D. Legge, *Sukarno: A Political Biography*, London 1972; D. Noer, *The Modernist Muslim Movement in Indonesia: 1900-1942*, Singapore 1973, s. 275-295; C. L. M. Penders, *The Life and Times of Sukarno*, London 1974; B. J. Boland, *The Struggle of Islam in Modern Indonesia*, The Hague 1982, s. 123-134; M. C. Ricklefs, *A History of Modern Indonesia*, London-Hong Kong 1987, s. 172-175; M. R. Lubis, *Pemikiran Sukarno tentang Islam dan unsur-unsur Pembaharuannya*, Jakarta 1990; B. Hering, *Soekarno: Architect of a Nation: 1901-1970*, Amsterdam 2001; L. H. Palmier, "Sukarno: The Nationalist", *Pacific Affairs*, XXX/2, Vancouver 1957, s. 101-119; D. Hindley, "President Sukarno and the Communists: The Politics of Domestication", *The American Political Science Review*, LVI/4, Washington 1962, s. 915-926; P. D. Scott, "The United States and the Overthrow of Sukarno, 1965-1967", *Pacific Affairs*, LVIII/2 (1985), s. 239-264; İsmail Hakkı Göksoy, "Atatürk ve Türk İnkılabının Endonezya'daki Etkileri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XVIII/52, Ankara 2002, s. 1-36.

İSMAİL HAKKI GÖKSOY

SULEYHÎ

(الصليحي)

(ö. 459/1067 [?])

Yemen'de
Suleyhî hânedanının kurucusu
ve ilk hükümdarı
(1047-1067)
(bk. SULEYHÎLER).